

29.06.2019

„Sylwetki Polonistów” - ankieta Pana Profesora Aleksandra Wilkonia

---

W kolejnej odsłonie cyklu „Sylwetki Polonistów” zapraszamy do lektury ankiety Profesora Aleksandra Wilkonia, który w tym roku obchodzi jubileusz 60-lecia pracy naukowo-dydaktycznej.

1. Postanowiłem zostać polonistą, gdy...

ukończyłem z wyróżnieniem Liceum Ogólnokształcące im. Henryka Sienkiewicza w Łańcucie.

2. Gdy byłem studentem, mówili o mnie...

- podkreślam „m ó w i l i o mnie” - że jestem uzdolnionym krytykiem literackim. W 1958 roku zacząłem pisać do „Życia Literackiego”, a także do „Współczesności” i „Twórczości”. Bardzo ważny był dla mnie 1959 rok. Otrzymałem z Warszawy pismo z propozycją objęcia funkcji redaktora działu krytyki „Współczesności”. Obiecywali mieszkanie. Byłem szczęśliwy jak ranny ptaszek i pobiegłem do Profesora Taszyckiego, promotora mojego magisterium i doktoratu, z prośbą o zwolnienie mnie z pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim.

Wydawało mi się jednak, że Profesor nie chciał się pogodzić z moją literacką karierą. Zebrania Katedry Języka Polskiego zaczynały się ode mnie i kończyły na mnie. Profesor lubił dworować sobie ze mnie. Niekiedy bywał dowcipny, jak wtedy, gdy mówił: „Mówi się o panu, panie Wilkoń, że jest pan «najlepszym językoznawcą wśród literatów i najlepszym literatem wśród językoznawców»”. - Czy mam to traktować jako komplement? - spytałem.

- Nie sądzę, ale mówi się jeszcze, że traktuje pan onomastykę jako lingwistykę bez tekstu, czyli jakby bez głowy. Czy to prawda?

- Nie mówiłem nic o głowie. Powiedziałem, że onomastyka redukuje nawet gramatykę. Eliminuje fantazję i moje różne stylistyczne boje.

Na takie *dictum* było tylko milczenie. Uparłem się jednak, co pewnego razu niemal doprowadziło Profesora do ataku apopleksji: poczerwieniał, zbladł, białe włosy stanęły mu dęba, co było oznaką gniewu.

Biuletyn Polonistyczny

- Niech mi pan tu tylko takich rzeczy nie opowiada!!

Takich gniewnych wystąpień Profesora, człowieka skądinąd kulturalnego, było więcej.

Przyszedłem na następne spotkanie przekonany, że dojdzie do awantury. Ale o dziwo Profesor wysłuchał mnie cierpliwie i łagodnie. Po chwili milczenia powiedział, żebym go odprowadził do kawiarni „Francuskiej”. Na Plantach przystanął i powiedział, po raz pierwszy używając imienia:

- Niech pan, panie Aleksandrze, pamięta, że w Krakowie *Homo homini lupus est*, ale w Warszawie *Homo homini lupissimus est*. Ja lubię z panem pożartować, cenię pana i wcale się nie gniewam. Niech mnie pan posłucha i zostawi tę Warszawę dla innych, mało wrażliwych osób”. I zostałem w Krakowie.

3. Lektura, do której wracam, to...

Pan Tadeusz i *Stepy Akermzańskie* Adama Mickiewicza, „Trylogia” Henryka Sienkiewicza, powieści i *Dzienniki* Gombrowicza oraz wiersze Leśmiana.

4. Nigdy nie przeczytałem...

utworów Rodziewiczówny i prozy Konopnickiej.

5. Bohater literacki, którego chciałbym spotkać...

Zagłoba, Petroniusz.

6. Bohater literacki, którym nie chciałbym być...

Bogusław Radziwiłł z *Potopu* Sienkiewicza, Marta z utworu *Orzeszkowej*.

7. Epoka literacka, w której chciałbym żyć, to...

Renesans i wczesny Barok.

8. Gdybym mógł spędzić jeden dzień z pisarzem, byłiby to...

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Gustaw Herling-Grudziński, Zbigniew Herbert.

9. Gdy czytam...

czuję się szczęśliwy.

10. Gdy nie czytam...

maluję, piszę wiersze i gotuję.

11. Nie czytam, gdy...

jestem zmęczony lub czas mi na to nie pozwoli.

12. Muzyka, przy której pracuje mi się najlepiej...

muzyka poważna (Bach, Bethoven, Mozart).

13. Nic tak nie pomaga się skupić, jak...

cisza.

14. Kim bym był, gdybym nie był tym, kim jestem?

Historykiem kultury europejskiej.

Profesor Aleksander Wilkoń o sobie:

Profil prowadzonych badań

I. Praca naukowa i naukowo-dydaktyczna oraz literacka w latach 1957-1968:

- główne motywy i rodzaje prac:

1. Onomastyka językoznawcza, w tym prace: a. *Nazwy miejscowości od nazw wodnych* i b. *Nazwiska typu Bystroń, Pigoń, Dobronia*.
2. Praca doktorska z zakresu onomastyki literackiej: *Nazewnictwo w twórczości Stefana Żeromskiego*. Artykuły dotyczące polszczyzny Żeromskiego (w tym sporo uwag dotyczących onomastyki literackiej). Oprócz tego artykuły z zakresu onomastyki stylistycznej.
Praca doktorska z zakresu nazewnictwa literackiego stanowiła największą rozprawę z tego okresu; była wielokrotnie cytowana zarówno przez językoznawców, jak i historyków literatury, była i jest nadal pracą otwierającą badania z dziedziny onomastyki literackiej.
3. Z zakresu prac literackich w wymienionych latach zajmował się krytyką poetycką, prozą i publicystyką. W tym czasie napisał i opublikował w „Życiu Literackim”, „Twórczości” i „Współczesności” ponad 100 obszernych artykułów, publikowanych w książkach i pismach naukowych typu „Twórczość”.

W okresie pierwszym inspirowałem się pracami wybitnych badaczy strukturalistów, takich jak m.in. Roman Jakobson, Émile Benveniste (szczególnie cenna była dla mnie lingwistyka semantyczna Benveniste`a), a z badaczy polskich pracami Ewy Ostrowskiej, Tadeusza Milewskiego, Michała Głowińskiego oraz wielu innych naukowców związanych z Instytutem Badań Literackich.

Ważne miejsce w moich badaniach nad onomastyką i teorią języka literackiego zajmowały prace Profesora Witolda Taszyckiego – promotora pracy magisterskiej i doktorskiej.

W czasie pracy na Uniwersytecie w Nancy (Francja) bliżej zapoznałem się z badaniami nad semiologią i semantyką.

II. W latach 1970- 1989 włączyłem się w nurty badawcze dotyczące:

- a. teorii języka poetyckiego,
- b. stylistyki lingwistycznej,
- c. historii polskiego języka artystycznego,
- d. podstaw lingwistyki,
- e. teorii stylizacji (rozpoczętej przez Stefanię Skwarczyńską).

Publikacje i rozprawy o charakterze monograficznym:

- a. O języku i stylu „*Ogniem i mieczem*” Henryka Sienkiewicza – praca habilitacyjna (1976 r.).
- b. Podręcznikowy charakter ma książka zatytułowana: *Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny*, z której chętnie korzystają naukowcy i studenci wielu polskich i zagranicznych Uczelni.

III. Najpełniejszy okres moich badań naukowych to lata: 1989-2005. Wydałem wówczas: *Język artystyczny. Studia i szkice* (1999) oraz *Z dziejów języka literatury polskiej* (2001).

W latach 2003-2007 opublikowałem *Dzieje języka artystycznego w Polsce*, tom I: *Średniowiecze*, tom II: *Renesans*, tom III: *Barok*.

W roku 2007 ukazała się rozprawa z zakresu spójności tekstu. Jest to praca polemizująca, odrzucająca „gramatykę tekstu” na rzecz kompozycji i spójności, postrzeganych jako realizacja postulatu wolności tekstu.

Relacje między kulturą a językiem oraz język Adama Mickiewicza – to w ostatnim czasie moje kolejne pasje badawcze. W przygotowaniu jest także czwarty tom *Dziejów języka artystycznego*: *Oświecenie*. Prace te mają przede wszystkim charakter rozpraw łączących badania tradycji i oryginalności literatury staropolskiej.

Linki:

- <https://www.us.edu.pl/jubileusz-60-lecia-pracy-naukowo-dydaktycznej-prof-aleksandra-wilkonia>
- <https://pwszta.edu.pl/jubileusz-60-lecia-pracy-naukowo-dydaktycznej-prof-aleksandra-wilkonia/>

Słowa kluczowe: Sylwetki Polonistów, Wilkoń Aleksander